

Die rol van handgebare in oudiovisuele aanbiedings van teologies studente: Belyning van teorie en praktyk

The role of hand gestures in audiovisual presentations by theology students: Alignment of theory and practice

ADELIA CARSTENS

Eenheid vir Akademiese Geletterdheid

Universiteit van Pretoria

Suid-Afrika

E-pos: adelia.carstens@up.ac.za

Adelia Carstens

ADELIA CARSTENS is 'n emeritusprofessor en navorsingsgenoot verbonde aan die Eenheid vir Akademiese Geletterdheid aan die Universiteit van Pretoria. Sy het die graad DLitt et Phil verwerf aan die Universiteit van Suid-Afrika en het ook 'n DPhil in Linguistiek aan die Universiteit van Pretoria behaal. Prof. Carstens beskik oor 'n NNR C2-navorsingsgradering. Sy het meer as 50 artikels in nasionale en internasionale geakkrediteerde tydskrifte gepubliseer. Haar navorsingsfokusgebiede is meertaligheid, akademiese skryfwerk en multimodaliteit.

ADELIA CARSTENS is an emeritus professor and research fellow of the Unit for Academic Literacy at the University of Pretoria. She obtained a DLitt et Phil at the University of South Africa and a DPhil in Linguistics at the University of Pretoria. Prof Carstens has a C2 research rating from the NRF and more than 50 academic publications in accredited journals nationally and internationally. Her research focus areas include multilingualism, academic writing and multimodality.

ABSTRACT

The role of hand gestures in audiovisual presentations by theology students: Alignment of theory and practice

Communication in the 21st century has become multimodal. A variety of primary modes, including text, narration, movement, colour and sound are also "translated" and delivered in secondary modes through electronic devices. One of the genres that is characterised by multimodality is audio-visual presentation. In students' presentations, speech is normally the primary mode, supported by text, movement, still pictures and colour. In oral presentation, physical gestures, gaze and other body language function as part of multimodal ensembles.

Datums:

Ontvang: 2021-06-08

Goedgekeur: 2021-08-26

Gepubliseer: Desember 2021

This article focuses, in particular, on the hand gestures that form part of modal ensembles.

In scholarly literature, the word “gesture” is used to imply that the actor has some voluntary control over a movement, and its meaning. Gestures are “actions” demonstrating “features of manifest deliberate expressiveness” (Kendon, 2004:14, 15), which involve the hand and arm movements humans make when they speak (Seyfeddinpur, 2011:148; Roth, 2001:368).

Much of the theoretical literature on gestures deals with how they are cognitively processed. De Ruiter (2007) distinguishes three main “architectures” that account for different viewpoints on the processing of manual gestures: Window Architecture (Beattie, 2003) assumes that gestures come straight from the mind, without mediation by language. Language Architecture assumes that the language a person speaks affects their gesture. Postcard Architecture implies that words, speech and gesture arise together from an underlying propositional representation that has both visual and linguistic aspects (Tenjes, 2001:317). Kendon (1980; 2004) and McNeill (1992:2) have consistently emphasised the unity of speech and gesture.

Postcard Architecture resonates with thinking in recent and current studies in multimodality, that there are no distinct semiotic systems in the human brain, but rather one integrated repertoire of linguistic and semiotic practices from which communicators constantly draw (Garcia, 2009; Garcia & Li, 2014; Canagarajah, 2011; Mazak, 2017). Sign makers make meaning by drawing on a variety of modes that combine with others in “ensembles” (Kress & Van Leeuwen, 1996; 2001; Kress, 2010). However, there is still no general consensus on whether gestures primarily explicate the thought processes of the speaker, or intentionally communicate information to the audience or interlocutor, or both. For the purpose of this article it is deemed sufficient to recognise that gestures constitute part of multimodal ensembles, in which oral discourse is the primary mode of communication; that gestures do have communicative value; and that people use gestures in accordance with their communicative goals (Müller, Bressen & Ladewig, 2013:713).

The majority of scholars today view language and gestures as semiotic systems of which the signs have form and meaning. It is also generally accepted that gesture studies need their own vocabularies in order to talk about their mode-specific formal characteristics. Below, an overview is given of the most cited gesture typologies and the nomenclatures for describing some of the formal characteristics of gestures.

From the various gesture typologies, in particular McNeill (1992), (Tenjes (2001) and Müller (1998; 2004) the following typology has been distilled to serve as a basis for the semantic categorisation of gestures:

Representational

Concrete: Iconic

Abstract: Metaphorical

Referential

Concrete (referent present in the discursive space)

Concrete (referent absent from the discursive space)

Abstract (metaphorical)

Emblems

Beats

Discourse gestures

The article also discusses aspects of gestures that resemble syntax in language, viz. handedness (left, right or both), semi-conventionalised hand shapes and orientation of the palm and fingers, as well as position of gestures in the gesture space.

Subsequently a description is given of a research project that analyses co-speech gestures in a corpus of 17 video-recorded group presentations by first-year students of theology registered for the module “Academic Literacy for Theology” on the topic “The evaluation of ten church websites according to criteria from a published theology article” (Waters & Tindall, 2010). Data were captured during three different cycles:

- Extracting the speech from each video using the software program Subtitle Edit, saved in a Microsoft Excel file, and edited.
- Dividing the text according to presentations and (speech) turns by group members, and saved in separate Word documents.
- Watching each video again, while conducting the following actions: Dividing all the relevant gestures according to the five main types and their subtypes and inserting them as still pictures into the relevant files, for example “metaphor”, “abstract deixis”.

During the analysis, all captured images of the gestures demonstrating “manifest deliberate expressiveness” (Kendon, 2004:15) were further categorised according to their formal characteristics (handedness, position in gesture space and hand shape). A number of representative examples from each of the main typological categories (deictic, iconic and metaphoric) were described in detail. This was done by replaying the relevant video clip a number of times, listening to the speech, and interpreting the information with reference to the literature review.

The following table gives a brief overview of the findings regarding handedness, position in the gesture space, and the hand shape of the 232 analysed gestures.

TABLE 1

	Handedness %		Position in gesture space %				Hand shape %								
	Left or Right	Both	Centre	Periph	Centre to Periph	Periph to Centre	Open	Pistol	Shell cup	C	Flat C	Ext. thumb	Finger bunch	Rect-angle	Star
Deictic	94.8	5.2	38.0	62.0			69.8	8.3	10.4		4.2	4.2	3.1		
Iconic	31.5	69.5	65.5	17.4	4.4	21.7	60.9		13.1	4.3	5.7			8.7	4.3
Metaphoric	29.0	71.0	63.0	20.0	17.0		69.0	5.0	11.0	3.0			7.0	5.0	

The table shows that both hands are used for approximately two thirds of the iconic and metaphorical gestures, while deictic gestures are predominantly produced with only one hand. This is not surprising, given the referential (demonstrative) purpose of deictic gestures (for which only one hand is necessary), as opposed to iconic and metaphorical gestures, which have a representative function, best achieved by using both hands. Findings regarding the gesture space is well aligned with findings in the literature. Regarding hand shape, the C- and flat C-shape occur in 17% of the iconic gestures, while the shallow cup occurs in similar frequencies (between 10,4 and 13,1%) across all three main typological categories. An unexpected, but positive, finding was that the open hand is the preferred shape for deictic gestures (63%), and not the pistol shape, which is strongly discouraged in the advice literature on the use of gestures in presentations.

The article is concluded by advice for the use of gestures in students' audiovisual presentations. The advice is based on the gesture theories and typologies discussed earlier, as well as on the analysis of the corpus.

KEYWORDS: body language; deictic sign; hand gesture; icon; metaphor; beat; discourse gesture; emblem; multimodality

TREFWOORDE: lyftaal; deiktiese teken; handgebaar; ikoon, metafoor; slagbeweging; diskoersgebaar; embleem; multimodaliteit

OPSOMMING

Kommunikasie in die 21ste eeu het grootliks multimodaal geword. 'n Verskeidenheid primêre modusse, byvoorbeeld geskrewe teks, mondelinge vertelling, beweging, kleur, klank en musiek, word ook elektronies “vertaal” en sekondêr deur rekenaars, selfone en tablette afgelewer. Een van die genres wat gekenmerk word deur multimodaliteit is oudiovisuele aanbieding. In studente se aanbiedings is spraak gewoonlik die primêre modus, en word aangevul deur teks, animasie (beweging), foto's en kleur. Die mondelinge aanbieding tree as deel van 'n multimodale ensemble op, waar die unieke eienskappe van elke modus benut word om betekenis oor te dra. Eers gee ek 'n definisie van die konsep “handgebaar”, gevolg deur 'n uiteensetting van algemeen erkende gebareteorieë en tipologieë wat gebare indeel volgens semiotiese gebaretipes, handigheid (links, regs of beide), gekonvensionaliseerde handvorme en palm-oriëntasies, en beweging en posisie in die gebareveld. Daarna volg 'n beskrywing van 'n navorsingsprojek wat berus op die analise van ko-taalgebare in 'n korpus van 17 gevideo-graveerde mondelinge aanbiedings deur teologiestudente. Die artikel word afgesluit deur puntsgewyse advies vir die gebruik van gebare in studente se oudiovisuele aanbiedings. Die advies is sowel gegrond op teorieë en tipologieë van gebare as op die analise van die korpus. Waar dit relevant is, word verwys na handleidings oor kommunikasie en openbare redevoering.

1. Inleiding

1.1 Konteks

Kommunikasie oor die wêreld heen word toenemend multimodaal. In sy professorale intreerede haal Olivier (2018:10) Kress (2003:27) aan, wat die stelling maak dat “language alone cannot give us access to the meaning of the multimodally constituted message; language and literacy now have to be seen as partial bearers of meaning only”. Die geskrewe teks is nie meer die enkele dominante kommunikasiemedium nie. In die onderwys, byvoorbeeld, word die gebruik van die handboek, die swartbord en verbale instruksie toenemend aangevul deur die gebruik van diagramme, foto's, konkrete visuele modelle, PowerPoint-aanbiedings (met of sonder narratiewe), opvoedkundige films, ensovoorts. 'n Verskeidenheid primêre modusse (bv. geskrewe teks, mondelinge vertelling, beweging, kleur, klank en musiek) word ook sekondêr deur rekenaars, selfone en tablette oorgedra.

Volgens Olivier (2018:10-11) moet die versameling opsies uit 'n multimodale repertorium ingebed word in 'n pedagogiek van multigeletterdhede. Hy bevestig dat daar geen generiese benadering tot 'n multigeletterdhedspedagogiek is nie, en dat addisionele navorsing gedoen moet word met betrekking tot studente se vaardigheid en bevoegdhe in die gebruik van multimodaliteit, asook die vaardighede en behoeftes van dosente, wat weer belyn moet wees

met die vereistes van die werksektor. Hierdie bydrae bied ’n blik op die integrasie van mondelinge vertelling en geprojekteerde Powerpoint-skyfies wat in die akademiesegeletterdheidskurrikulum van teologiesestudente ingesluit is om studente te bemagtig vir hulle werk as leraars en leiers in gemeentes.

Een van die leerdoelwitte van die module in akademiese geletterdheid vir teologiesestudente is om riglyne te verskaf oor hoe om verskeie modusse effektief en doelmatig te integreer. In my soeke na sodanige riglyne het ek 17 handleidings oor mondelinge kommunikasie en openbare redevoering ontleed om kennis in te win oor die effektiewe gebruik van handgebare. Hierdie bydrae verwys egter slegs sporadies na hierdie handleidings; die fokus val op die analise van die gebare wat studente in mondelinge aanbiedings gebruik teen die agtergrond van teorie en tipologieë uit die teoretiese literatuur oor die gebruik van gebare.

1.2 Multimodaliteit en handgebare

Die term “multimodaliteit” verwys na ’n versameling sosiaal bepaalde praktyke waarin verskillende modusse van representasie in samehang met mekaar gebruik word, byvoorbeeld teks, visuele afbeeldings (tekeninge) musiek, beweging en kleur (Binsbergen, 2016:1). Modusse is kultureel gedetermineerde bronne vir betekenisgeving (Kress, 2010:5; Bezemer & Kress, 2008:169). Handgebare is visuele modusse wat representatief optree – staties of kineties. Sowel die teoretiese as die empiriese literatuur analiseer handgebare meestal in verhouding tot die gepaardgaande spraak, soos aangedui in De Ruyter (2007) se drie “argitekture”, wat later bespreek sal word. Dit is interessant dat hoewel die akademiese literatuur die betekenis van handgebare as “holisties-sinteties” (*global synthetic*), eerder as komposisioneel beskryf (McNeill, 1992:20), die struktuur van handgebare prominent in hierdie literatuur figureer.

Vanuit ’n semantiese perspektief, val die fokus op die funksies van gebare – veral die representatiewe en referensiële, eerder as die affektiewe waarde – wat juis die fokus in populêre adviesliteratuur oor die gebruik van handgebare in openbare redevoering is. Die voorbeelde wat in teoretiese bronne oor handgebare gegee word, kom weer meestal uit kwasi-eksperimentele navorsing wat berus op die oorvertel van komiese narratiewe. Die meerderheid van McNeill se voorbeelde is byvoorbeeld opgeteken terwyl ’n stimulus aan die spreker gewys word – ’n film, geanimeerde strokiesprent of strokiesverhaalboek – en waar die respondent dan onmiddellik na die kykervaring die storie uit die geheue moet herroep en oorvertel terwyl ’n video-opname daarvan gemaak word (McNeil, 1992:77).

In Beattie en Shovelton se studies, soos beskryf deur Holler en Beattie (2002:33), is die respondente ondervra nadat daar aan hulle videogrepe vertoon is van enkele ikoniese gebare wat uit die strokiesprentnarratiewe van ander respondente geëksperpeer is, of nadat hulle die narratief van die strokiesprent gehoor het sonder om die ooreenstemmende gebaar te sien. In hulle analise van ikoniese gebare haal Kita en Özyürek (2003) byvoorbeeld veral narratiewe aan uit Sylvester en Tweetybird-strokiesprente.

In hierdie bydrae word eerstens ’n oorsig gegee oor gesaghebbende teorieë oor handgebare, gevolg deur ’n bespreking van gedeeltelik gekanoniseerde tipologieë van semiotiese gebare-tipes, handigheid (linker-, regter- of beide hande), gekonvensionaliseerde en semigekonvensionaliseerde handvorme, handpalmoriëntasies, bewegingstipes en handposisie binne die gebareveld (*gesture space*). Ek doen dan verslag oor die analise van ko-taalgebare in ’n korpus van 17 video-opnames van oudiovisuele aanbiedings deur eerstejaarteologiesestudente. Op grond van hierdie analises word geargumenteer dat adviesboeke oor die gebruik van handgebare en gebareteorieë nie duidelik bely is met gesaghebbende teorieë oor die gebruik van handgebare

en die natuurlike gebruik van handgebare deur studente nie. Die artikel word afgesluit deur 'n adviesraamwerk vir die effektiewe gebruik van handgebare in mondelinge aanbiedings deur studente, waarvan adviesboeke oor openbare redevoering met vrug kennis kan neem.

Vervolgens word 'n definisie van die term “handgebaar” gegee soos wat dit in hierdie artikel gebruik word.

1.3 Definisie van handgebaar

Die terme “gebaar” en “lyftaal” word gebruik om na 'n verskeidenheid verskynsels te verwys, waaronder kopknikke, gesigsuitdrukings, manier van aankyk, handgebare (vgl. onder andere Seyfeddinpur, 2011:1480) en postuur (Kendon, 2004:8) ingesluit word. In die adviesliteratuur verwys postuur dikwels na hinderlike gebare om die postuur te korrigeer. Laasgenoemde sluit onwillekeurige bewegings in soos om oor die hare te stryk, klere reg te trek, herhalende manipulasie van voorwerpe soos ringe, sleutels en geldstukke (Kendon, 1980:207; 2004:8), sowel as “verbode” liggaamshoudings, soos om albei hande in jou sakke te steek, jou arms te kruis, die een arm met die teenoorgestelde hand vas te vat, of met die hande in die “vyblaarposisie” te staan (oop handpalms wat mekaar voor die bekken kruis).

In die akademiese literatuur word die woord “gebaar” egter spesifiek gebruik om te impliseer dat die doener willekeurige kontrole oor 'n beweging het, en wat die beweging veronderstel is om te beteken. Gebare is dus, volgens Kendon (2004:14, 15) se terminologie, handeling wat mense met doelbewuste en doelgerigte ekspressiwiteit uitvoer. Dit sluit hand- en armbewegings in wat mense gedurende spraak uitvoer (Seyfeddinpur, 2011:148; Roth, 2001:368). Volgens hierdie definisie word onwillekeurige handeling wat verband hou met die postuur, of wat die resultaat is van die individu se gemoedstoestand of gevoelens nie as gebare beskou nie. Laasgenoemde kategorie van handeling word uitgesluit by die teoretiese oorsig oor gebare hier onder.

2. Teoretiese uiteensetting van die begrip “gebaar”

Heelwat van die teoretiese literatuur oor gebare handel oor hoe hulle kognitief geprosesseer word. De Ruiter (2007) onderskei drie “hoofargitektuurtypes”, wat verskillende beskouinge oor die prosessering van handgebare verteenwoordig: die *Vensterargitektuur*, *Taalargitektuur* en *Poskaartargitektuur*. Beattie (2003) volg die Vensterargitektuur na en veronderstel dat gebare direk uit die gedagte-wêreld kom, sonder bemiddeling deur taal. *Taalargitektuur* veronderstel dat die taalgebruik van die spreker die gebaar beïnvloed. Modelle wat onder hierdie argitektuurtype ressorteer (vgl. byvoorbeeld Kita & Özyürek, 2003), baseer hulle aannames op empiriese getuienis dat die maniere waarop tale inligting enkodeer, gevolge het vir die vorme van die gebare wat geproduseer word. *Poskaartargitektuur* impliseer dat woorde, spraak en gebare gelyktydig uit 'n onderliggende proposisionele representasie voortkom, wat sowel visuele as linguïstiese aspekte bevat (Tenjes, 2001:317). Kendon (1980; 2004) beklemtoon deurlopend die eenheid van spraak en gebare, en McNeill (1992) postuleer dat gebare só nou met gesproke taal skakel in terme van tyd, betekenis en funksie, dat 'n gesproke uiting en sy ko-spraakgebare gesien kan word as twee kante van 'n enkele mentale proses (McNeill, 1992:1).

De Ruiter (2007) se *Poskaartargitektuur* is belyn met die argumentasiewyse in kontemporêre teorieë oor meertaligheid en multimodaliteit, soos byvoorbeeld transtaling (*translanguaging*), wat postuleer dat daar in die menslike brein nie 'n waterdige skeiding is tussen

Van links na regs kan gebare soos volg getipeer word:

- (1) Ko-taalgebare: Bewegings wat verbind kan word met die gepaardgaande spraak.
- (2) Taalomraamde gebare: Gebare wat deel van die sin self uitmaak en dus die plek van taal inneem.
- (3) Embleme: Handgebare wat relatief gekonvensionaliseer is in spesifieke spraakgemeenskappe, byvoorbeeld die duim vertikaal uitgestrek en die ander vingers ingekrul in die rigting van die hoorder. Embleme is gewoonlik ook selfstandig betekenisvol – d.w.s. in die afwesigheid van taal.
- (4) Pantomimes: ’n Klanklose vertoning, ’n gebaar of opeenvolging van gebare met ’n narratiewe strekking, d.w.s. ’n storie vertel sonder die gebruik van taal.
- (5) Gebaretale: Outonome tale wat deur bepaalde gemeenskappe (bv. dowe gemeenskappe) gebruik word (McNeill, 1992:73). Gebaretale het hulle eie leksikale items en linguistiese strukture, insluitende grammatikale patrone en morfologiese patrone (bv. *American Sign Language*) (McNeill, 2010).

Volgens Roth (2001:370) baseer opvoedkundige navorsers gewoonlik hulle werk op die tipologie wat deur McNeill (1992) voorgestel is. Hy identifiseer vier tipes spontane gebare wat met spraak gekombineer word: *ikone, metafore, deiktiese tekens en slaggebare (beats)*. Laasgenoemde is herhalende pendulumbewegings van die hand en arm, byvoorbeeld heen en weer, of op en af. Efron (1972) asook Ekman en Friesen (1969) identifiseer ’n vyfde klas, naamlik die *embleem*.

Müller (1998) bied ’n alternatiewe drieledige tipologie aan, bestaande uit *diskoersgebare, performatiewe gebare* en *referensiële gebare*. Volgens hierdie tipologie struktureer diskoersgebare ’n uiting, soos byvoorbeeld beklemtoning of die uittel van die spreker se hoofpunte op die vingers. Diskoersgebare word ook vermeld in sommige van die handleidings oor mondelinge kommunikasie (Gregory, 1990; Belknap, 2015; Murphy, 2015; Van der Laaken & Van der Laaken, 2007; Becker & Becker, 1994). Performatiewe gebare ekspliseer taalhandelinge, soos byvoorbeeld om iets te vra deur die hand uit te hou met die palm na bo. Referensiële gebare verwys na ’n konkrete of abstrakte entiteit; d.w.s. hulle is vergelykbaar met ikone en metafore.

In hierdie bydrae word pantomimes nie in die tipologie vir mondelinge aanbiedings ingesluit nie, aangesien hulle feitlik nooit daarin figureer nie. Diskoersgebare, waarvan die hoof funksie is om as diskoersmerkers op te tree, word wel ingesluit. Slagbewegings, waarvan die funksie foneties-temporeel is, word nie as diskoersgebare ingesluit nie. Hier onder word ’n kort oorsig gegee oor elkeen van die vyf hooftipes van die aangepaste tipologie, met voorbeelde ter illustrasie.

Ikoniese gebare is gebare wat in ’n noue formele verhouding tot die inhoud van die spraak optree (McNeill, 1992:12-13; Tenjes, 2001:306). Hulle word soms ook representatiewe gebare (Roth, 2001:370) genoem, aangesien hulle in ’n perseptuele verhouding tot konkrete entiteite, ruimtelike entiteite en gebeure staan (Roth, 2001:370; Tenjes, 2001:308). Ikoniese gebare verteenwoordig voorwerpe en/of bewegings (Seyfeddinipur, 2011:150). Kita en Özyürek (2003) haal ’n voorbeeld aan uit die hervertelling van ’n storie uit ’n Sylvester en Tweetybird-strokiesprent. Sylvester sluk ’n rolbal in, en rol dan in die straat af met die bal in sy maag terwyl die verteller sê: “He rolls down the street into a bowling alley”. Ooreenstemmend met die onderstreepte frase voer die spreker ’n spiraalbeweging met die indeksvinger van sy regterhand uit, terwyl sy hand diagonaal afwaarts na die spreker se regterkant beweeg.

Metaforiese gebare is soortgelyk aan ikoniese gebare deurdat hulle ook representatief is, maar die inhoud druk 'n abstrakte eerder as 'n konkrete gedagte of gebeurtenis uit (McNeill, 1992:14; Tenjes, 2001:306). Gedurende die metaforiese proses, word 'n abstrakte eerder as 'n konkrete entiteit of beweging visueel voorgestel (Seyfeddinipur, 2011:150). Die verhouding met die betekenis wat verteenwoordig word, is nie op 'n ooreenkoms met 'n eksterne entiteit gebaseer nie; dit word deur kognisie geskep (McNeill, 1992:145). 'n Voorbeeld is die frase “die vergadering het aangehou en aangehou”, gepaardgaande met albei hande wat 'n roterende beweging uitvoer (Tenjes, 2001:305); dus word 'n kontinue beweging in tyd uitgedruk as 'n iteratiewe beweging in ruimte.

Deiksis kan vergelyk word met aanwysing (McNeill, 1992:18). Deiktiese gebare dui aspekte van die inhoud van die spraak in die ruimte rondom die verteller aan (Tenjes, 2001:306). Tenjes (2001:312) verdeel deiktiese handeling in drie kategorieë: (1) aanduiding van die werklike objekte in die ruimte rondom die deelnemers; (2) aanduiding van objekte wat 'n fisiese lokaliteit het, maar nie in die onmiddellike gespreksomgewing teenwoordig is nie; (3) referente wat geen objekstatus het nie en waarin daar aan abstrakte konsepte 'n ruimtelike posisie gegee word. Hierdie ruimte word aangedui deur aanwysing (in 'n spesifieke rigting) met die vinger(s) of hand(e) (McNeill, 1992:173). De Ridder (2007) stel dit soos volg: “pointing gestures have conventionalized form-meaning mappings shared within a given linguistic community”. Ek moet egter van hierdie stelling verskil, aangesien daar in die navorsing wat vir hierdie bydrae uitgevoer is, nie volledige konvensionaliteit by verwysingsgebare (deiktiese gebare) gevind is nie. Vergelyk die afdeling “Bevindings” hier onder, veral met betrekking tot deiktiese verwysing met die oop hand.

Slagbewegings is ritmiese bewegings van die arm, hand of vingers, wat 'n temporele of emfatiese struktuur aan die kommunikasie verleen (Roth, 2001:370), byvoorbeeld op en af of heen en weer (McNeill, 1992:15), terwyl hulle ritmies op die prosodiese pieke van spraak ingestel is. Slagbewegings het tipies geen semantiese inhoud nie, en bepaalde bronne in die literatuur beskou hulle dus as deel van die pragmatiese eerder as die semantiese inhoud van taalgebruik (Holler & Beattie, 2002:31). Volgens McNeill (2010) is slaggebare vergelykbaar met 'n geel neonmerkpen.

Embleme is gekonvensionaliseerde, formuleagtige gebare met kultureel gedefinieerde verbale vertalings (Holler & Beattie, 2002:31; Cienki, 2008:2; Seyfeddinipur, 2011:149), bv. die “OK”-gebaar, wat in sommige gemeenskappe (bv. die VSA) gemaak word deurdat die punt van die voorvinger aan die punt van die middelvinger raak en 'n ring vorm. Die ringvinger en die pinkie is na bo gelig. In ander gemeenskappe, byvoorbeeld Suid-Afrika, word die betekenis van “dis reg so” uitgedruk deur die duim vertikaal te posisioneer en die ander vier vingers na binne te krul.

Hier onder is 'n skematiese oorsig van McNeill (1992) se tipologie, waarin Tenjes (2001) se verfyning van deiktiese gebare en Müller (1998; 2004) se diskoersgebare geïnkorporeer is:

Representasioneel

Konkreet: Ikonies

Abstrak: Metafories

Referensieel

Konkreet (referent aanwesig in gespreksruimte)

Konkreet (referent nie in gespreksruimte aanwesig nie)

Abstrak (metafories)

Embleme

Slagbewegings

Diskoersgebare

Vanuit 'n formele perspektief, word gebare meestal beskryf in terme van hulle “sintaksis” of struktuur, sowel as hulle formele konfigurasies en tipiese bewegings. Hierdie aspekte word vervolgens kortliks bespreek.

2.2 Sintaksis

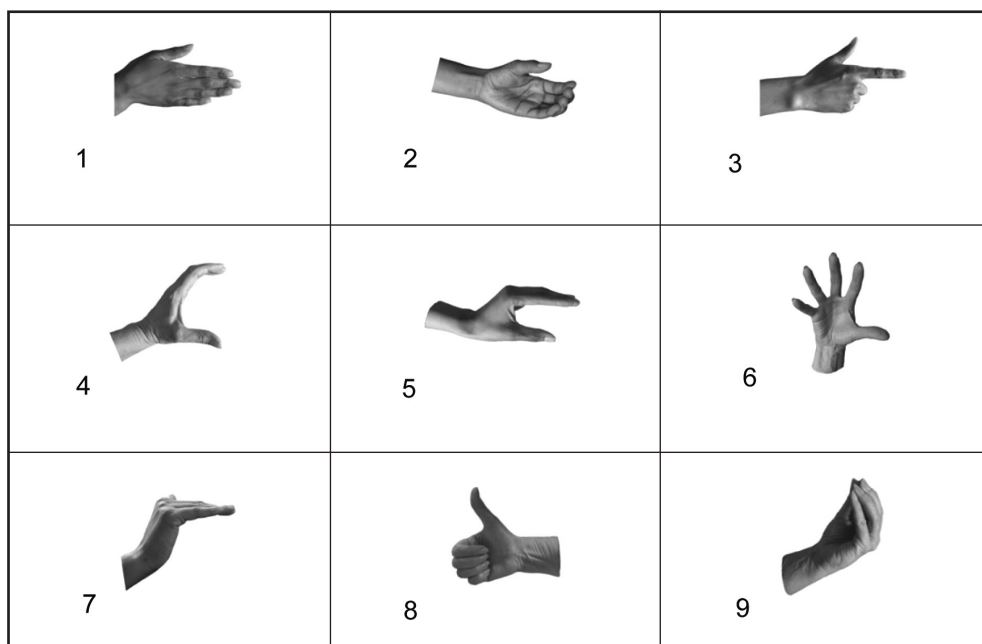
Gebare bestaan tipies uit drie fases: voorbereiding (*preparation*), piek (*stroke*) en terugkeer (*retraction*). Die persoon wat die handeling uitvoer, begin by 'n rusposisie, beweeg weg van hierdie posisie af en keer terug na die rusposisie (Roth, 2001:369). Die piek vorm die kern van die beweging, en bevat gewoonlik die hoofbetekenis van die gebaar (McNeill, 1992:375). Özyürek (2017:4) het bevind dat, in 90% van alle spraakgebaarpare, die piek tesame met die relevante spraaksegment uitmaak, wat 'n enkel leksikale item of 'n frase kan wees. Hierdie bevinding is waar vir ikoniese, metaforiese en deiktiese gebare, asook vir embleme. Soos reeds hier bo aangedui, het slagbewegings egter net twee, meestal herhalende, bewegingsfases (in-uit, op-af, links-regs, ensovoorts.) (McNeill, 2010).

2.3 Konfigurasie en kinetika

Soortgelyk aan ander semiotiese sisteme, bestaan gebare uit 'n stel herhalende formele kenmerke (in terme van konfigurasie en oriëntasie) en kinetiese kenmerke (Müller, 2004:235). Die vyf parameters waarvolgens gebare tipies beskryf word, sluit die volgende in: handigheid (links, regs of beide), handvorm (wat soms ook die vingers vermeld), oriëntasie (van die palm en die vingers), beweging (wat die rigting en vorm, of trajek van die beweging beskryf), asook posisie in die gebareveld (die ruimte, bokant, langs, voor en onderkant die bolyf, waar die gebare gestalte kry) (McNeill, 1992:81; Syfeddinipur, 2011:152; Müller, Bressemer & Ladewig, 2013:1104).

Sommige gebarenavorsers gebruik Amerikaanse gebaretaal (*American Sign Language*) om handvorme te beskryf (McNeill, 1992:86-88). Mittelberg (2008) wys egter uit dat dit dikwels moeilik is om relatiewe “los” (onkonvensionele) handvorme te belyn met die duidelik gedefinieerde ASL-teken. Mittelberg (2008) doen aan die hand dat navorsers die korpus van gebaredata waarmee hulle werk, moet ondersoek vir prominente handvorme en bewegingspatrone, om sodoende 'n datagedrewe tipologie op te stel. Hierdie riglyn is deur Müller (2004) gevolg in haar beskrywing van variante van die gebarefamilie wat met 'n oop handpalm na bo gevorm word. Die *Palm up Open Hand* word volgens Müller (2004) gekarakteriseer deur 'n spesifieke handvorm en -oriëntasie: die palm is oop, die vingers is losserig uitgestrek, en die palm wys opwaarts. 'n Afkorting is vir elke oophandgebaar geformuleer op grond van die oopheid en oriëntasie van die handpalm, plus 'n “naam” en 'n aanduiding van die hand wat gebruik is. Vir hande met die palm na bo en gekrulde vingers wat 'n denkbeeldige plat houervorm, het sy byvoorbeeld *puoh-tray-lh/rh/bh* gebruik. Met ander woorde die palms is oop en word horisontaal met die binnekant na bo gehou terwyl die vingerpunte ietwat na bo gekrul is om die rand van 'n skinkbord te verteenwoordig. Eers word die linkerhand uitgestrek, en dan die regterhand. Beide hande word dan in hierdie houding in 'n rusposisie gehou.

In my analise van die teologiestudentegebarekorpus (voortaan afgekort as TGK) het ek 'n tipologie gebruik wat gebaseer is op handvorme wat ten minste drie keer voorkom. Prominente handvorme in die TGK is die oop hand, koppie/skulp, pistool, C-vorm, plat C-vorm, ster, reghoek, uitgestrekte duim, en vingerbondel. Hierdie handvorme word afgebeeld in Figuur 1 hier onder. Die konfigurasie van die vingers is nie eksplisiet ingesluit nie, hoewel handvorm en konfigurasie van die vingers dikwels op bepaalde wyses konvensioneel is: In die geval van die pistool wys die wysvinger gewoonlik reguit vorentoe en die duim is diagonaal uitgestrek, terwyl die ander drie vingers teen die handpalm ingekrul is.

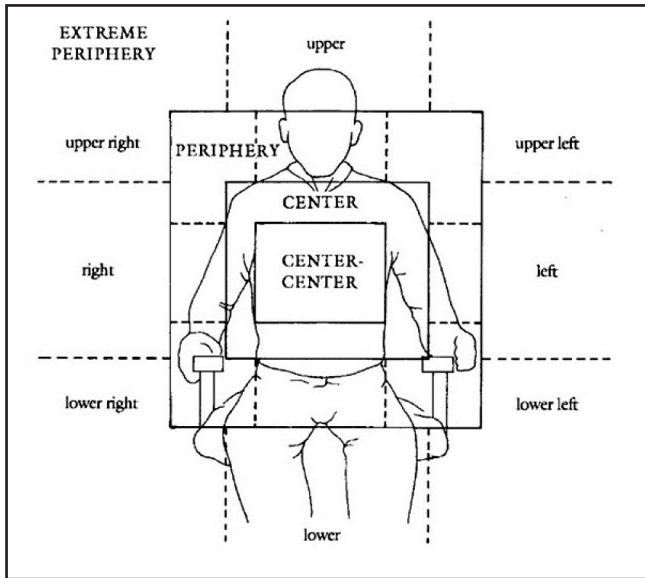
Figuur 1: Prominente handvorme in die TGK

1. oop hand; 2. skulp/koppie; 3. pistool; 4. C-vorm; 5. plat C-vorm; 6. ster; 7. reghoek; 8. uitgestrekte duim; 9. vingerbondel.

Gebare wat *beweging* uitdruk, dui sowel rigting (opwaarts, afwaarts of horisontaal) as 'n trajek (reguit, roterend, golwend, ellipties, ensovoorts.) aan. As gevolg van die groot verskeidenheid bewegingstipes in die TGK, stel ek nie 'n tipologie daarvan voor nie en bespreek ek ook nie sistematies die trajek wat ter sprake is nie.

2.4 Die gebareveld

McNeill (1992:86-87) deel die gebareveld soos volg in (vergelyk Figuur 2 hier onder): Die Middel-Middel (*Center-Center*) is die area reg voor die bors tussen die arms; die Middel is die gedeelte rondom die Middel-Middel, en strek tot by die skouers bo en die middellyf onder (dit sluit nie die voorarms en hande in nie); die Periferie is die deel rondom die Middel, wat wel die voorarms en hande insluit; die Ekstreme Periferie strek vanaf die voorkop opwaarts, omring die linker- en regterperiferie en strek vanaf die bobene afwaarts (vgl. Figuur 2).

Figuur 2: Die gebareveld (McNeill, 1992:86-87)

In die res van die artikel word die teorie en tipologieë wat hier bo bespreek is, toegepas op empiries versamelde navorsingsdata. Eers word agtergrond tot die TGK-projek gegee, die metode van data-insameling en analise word beskryf, en dan volg ’n detailbespreking van die data onder die drie hoofstipes gebare, naamlik deiktiese, ikoniese en metaforiese gebare, met hul unieke sintaktiese eienskappe.

3. Gebare in die TGK

3.1 Metodologie

Die data waarop die studie berus, is gebaseer op 17 oudiovisuele groeppaanbiedings deur studente wat in 2017 geregistreer was vir die module “Academic Literacy for Theology” aan die Universiteit van Pretoria (sedert 2015 word die module slegs in Engels aangebied). Elke groep het uit vier lede bestaan, behalwe groep 2, wat slegs drie lede gehad het. Altesame het die respondente bestaan uit 22 swart vroue, sewe swart mans, 13 wit vroue, 17 wit mans, een Indiërvrou en een bruin man. Die data wat deur groep 16 gegenereer is, het die kern van die onderwerp gemis, en is daarom nie in die datakorpus ingesluit nie. Al die studente het vrywillig toestemming gegee dat die video-opname van hulle aanbiedings vir navorsing gebruik kan word, asook hulle demografiese data en ’n elektroniese kopie van hulle PowerPoint-skyfies. Toestemming om die navorsing te doen, is ook verkry van die Dekaan van die Fakulteit Teologie en die Registrateur, en die projek is eties geklaar deur die Navorsingsetiekkomitee van die Fakulteit Geesteswetenskappe (GW20170821HS).

Elkeen van die groepe moes tien kerkwebwerwe evalueer volgens die kriteria wat bespreek word in ’n akademiese artikel (Waters & Tindall, 2010), hulle evaluering insluitel op ’n Excel-spreitabel, die spreibladtabelle na grafieke omskakel, die data interpreteer, evalueer hoe goed elkeen van die webwerwe aan die kriteria (behoefte van webwerfbesoekers) voldoen,

en hulle navorsingsresultate met behulp van 'n PowerPoint-aanbieding voor die dosente en die res van die klas aanbied.

Die video-opnames het in die Seminaarkamer van die Eenheid vir Akademiese Geletterdheid plaasgevind op drie opeenvolgende Maandae. 'n Tutor wat ingeskryf was vir 'n Magistergraad in Inligtingstechnologie is opgelei om video-opnames van die aanbiedings te maak, op 'n private YouTube-kanaal te laai en op twee rekenaars te rugsteun.

Die data is gedurende drie siklusse vasgelê:

- Eerstens is die spraak uit elke video onttrek, na geskrewe teks omgeskakel met behulp van die sagtewareprogram Subtitle Edit en gestoor in 'n MicrosoftExcel-lêer.
- Al die teks is tweedens volgens aanbiedings ingedeel en daarna volgens spreekbeurte (individuele aanbieders se bydraes), in aparte Microsoft Word-lêers gestoor, en vir akkuraatheid gekontroleer deur vergelyking met die spraak op die oorspronklike video-opnames. Hoe nader die spraak van die aanbieder aan standaard-Amerikaanse uitspraak was, hoe minder korreksies was nodig.
- Die derde siklus het ingehou dat daar weer na elkeen van die video-opnames gekyk en geluister is. Drie handeling is gelyktydig uitgevoer: (1) om die bewegings wat as handeling kwalifiseer, in te deel volgens die vyf hoofipes met hulle subtypes; (2) die spraaksegmente wat met elke gebaar korreleer as 'n stilprent in 'n tabel in te trek binne die 'n Word-dokument wat as 'n interim-databasis gedien het vir die kombineering en vroeë kategorisering van videogrepe en teks; en (3) die spraaksegment wat met die gebaar-eenheid korrespondeer in kantige hakies te plaas, en die woorde wat met die piekfase korrespondeer te onderstreep.

'n Kwalitatiewe deduktiewe benadering is gevolg (met ander woorde indelings van die gebare en die ko-teks is gemaak op grond van die tipologie wat hier bo uiteengesit is. Daarna is die gebare ontleed ten opsigte van patroonmatigheede. Slegs die gebare wat duidelik geïdentifiseer kon word as ikonies, metafories, deikties, emblematisies en diskursief is ingetrek – met ander woorde dié wat “manifest deliberate expressiveness” (Kendon, 2004:15) vertoon het. 'n Etiket uit die vyfledige tipologie is aan elke gebaar toegeken deur gebruik te maak van kommentaarbokske op die Microsoft Word-dokument.

3.2 *Bevindinge*

Tweehonderd drie en twintig relevante gebare is in die TGK geïdentifiseer: 96 deikties, 23 ikonies, 100 metafories, twee embleme en twee diskoersgebare. Die emblematisiese gebare het een voorbeeld van die duim-in-die-lug-gebaar ingesluit. Die diskoersgebare is deur slegs een spreker uitgevoer (6.1), wat die beginsel van gebruiksgemak (*ease of use*) se drie hoofpunte gekarakteriseer het deur eerstens die linkerduim ferm op die regterduim te plaas, dan die linkerduim op die regterpinkie, en dan die linkerduim op die vingers van die regterhand.

Agt¹ (8,8%) van die 71 studente het 48% van die totale aantal gebare geproduseer: drie swart mans, twee wit mans, twee swart vroue en een wit vrou. Sewe-en-twintig persent van die studente het geen of geen betekenisvolle gebare geproduseer nie – hoogstens slagbewegings. Alhoewel die slagbewegings nie sistematies geanaliseer is nie, het ek bevind dat representatiewe gebare en slagbewegings nie onderling uitsluitend was nie. Ten minste vier respondente binne een gebruikskonteks, het slagbewegings op só 'n manier gebruik dat hulle in swak gedefinieerde

---

¹ Getalle tussen hakies dui die frekwensie van voorkoms in die korpus aan.

ikoniese of metaforiese gebare oorgegaan het. Spreker 2 van Groep 9, 'n manlike swart spreker, voer byvoorbeeld verskeie slagbewegings met beide oop hande (palm na bo) uit wanneer hy praat oor positiewe aspekte van 'n webwerf, soos byvoorbeeld “Most of the websites they were easy to access”. Studente wat hulle aanbiedings van 'n selfoonskerm of gedrukte notas afgelees het, het selde gebare gebruik, en indien wel, slegs slagbewegings. In die oorblywende deel van hierdie afdeling word spesifieke aandag gegee aan deiktiese, ikoniese en metaforiese gebare.

Deiktiese gebare

'n Totaal van 96 deiktiese gebare is aangeteken, waarvan 66 konkrete gebare was wat na 'n entiteit in die onmiddellike ruimtelike konteks verwys het, sewe konkrete gebare wat na 'n entiteit verwys het wat ruimtelik verwyderd is van die onmiddellike ruimtelike konteks, en 23 abstrakte gebare wat slegs in die gedagtewêreld van die sprekers bestaan het. Ongeveer 60% van deiktiese gebare vind in die periferie of ekstreme periferie van die gebare ruimte plaas, en ongeveer 40% in die middel. Hoewel 'n mens 'n groter frekwensie in die perifere areas sou verwag, moet onthou word dat persone soms met die duim oor die skouer agtertoe na die skerm wys, en dat soms na abstrakte entiteite wat nie in die konkrete situasie teenwoordig is nie met behulp van een hand wat in die Middelruimte 'n koppie- of skulp vorm gewys word.

'n Voorbeeld van abstrakte aanwysing is waar Spreker 18.3 terugwaarts met sy linkerduim wys, terwyl hy sê [my vertaling]: “as hulle inligting wil hê wat hulle wil navors oor iets, gaan hulle eenvoudig na die internet (.) hulle gaan eenvoudig na die webblad wat baie belangrik is (.) en dan neem hulle hulle hulle hulle dit nie ernstig op om terug te gaan nie”:

Figuur 3: *Abstrakte deiktiese gebaar met 'n uitgestrekte regterduim wat agtertoe na die skerm wys*

Dit is interessant dat aanwysing met 'n oop hand dominant is (67 van die 96 gebare = 69,8%). 'n Voorbeeld van aanwysing met die oop hand (konkrete deiksis, waar die referent afwesig is) kom voor waar Spreker 18.4 die volgende uiting maak: “Mount Zion Christian Centre is in Hammersdale”, terwyl hy met sy oop regterhand vorentoe wys met die vingerpunte in die rigting van die gehoor.

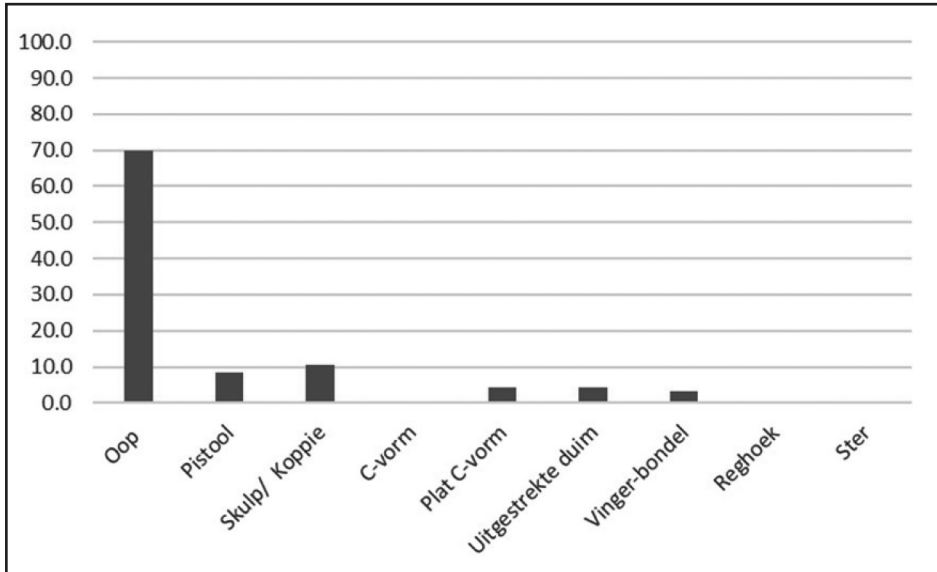
Figuur 4: *Konkrete deiktiese gebaar (referent afwesig) met 'n oop hand*

Daarna, terwyl hy sê “nommer vier (.) Saint, Saint Andrews Presbiteriaanse Kerk in Kaapstad”, wys hy vanuit die regterkantste ekstreme periferie met sy oop regterhand, met die palm na die gehoor gedraai.

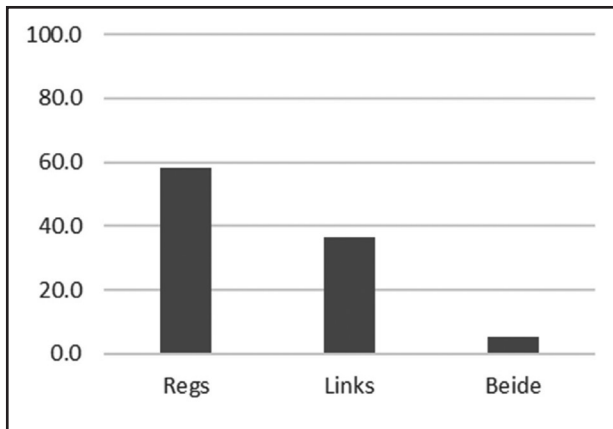
Figuur 5: *Konkrete deiktiese gebaar (referent afwesig) met 'n oop hand*

Soos opgesom in Figuur 6 is die pistoolhandvorm in slegs agt gebare gebruik (in totaal 8,3%). In tien deiktiese gebare word 'n koppie- of skulpvorm gebruik (10,4%). In die oorblywende deiktiese gebare word 'n plat C-vorm (4 gevalle), en 'n hibried tussen 'n oop hand en 'n pistoolvorm (1) gebruik; 'n uitgestrekte duim, met die ander vingers ingekrul (4):

Figuur 6: Frekwensies van handvorme in die deiktiese subkorpus

Ses-en-vyftig (58,3%) aanwysende gebare is met die regterhand uitgevoer, en 35 (36,5%), met die linkerhand; terwyl vyf (5,2%) gebare met beide hande uitgevoer is.

Figuur 7: Frekwensie van "handigheid" in die deiktiese subkorpus

Drie-en-twintig ikoniese gebare, met een uitsondering, is geïdentifiseer, naamlik 'n spreker wat 'n episode naboots waartydens 'n gemeentelid huil gedurende 'n doopseremonie, terwyl die spreker sê “As iemand gedoop word, huil hulle” (terwyl sy met haar twee voorvingers afwaarts lyne teen die wange trek vanaf die binnehoeke van die oë). In al die ander gevalle word slegs kenmerke van webblaai ikonies nageboots. Elf ikoniese gebare verteenwoordig statiese elemente van webwerwe, terwyl 11 na bewegende elemente verwys. Eersgenoemde sluit in 'n webblad (2), logo (2), prent (1), opskrif (1), hiperteksskakel (1), horisontale balk (1), oortjie (*tab*), e-posadres (1) en staaf op 'n staafgrafiek (1). Spreker 2.2 gebruik beide hande waarvan die vingerpunte aan mekaar raak, terwyl sy sê: “Ek't dit met die Hatfield Christian Church vergelyk. Soos jy kan sien is die logo baie duidelik sigbaar”.

Figuur 8: Ikoniese gebaar om 'n logo op 'n webblad voor te stel

Kinetiese elemente in die ikone-subkorpus sluit die volgende in: om op 'n webblad of 'n gedeelte daarvan afwaarts te rol (7), om 'n woord/frase in 'n soekenjin in te tik of gedurende programmering in te sluit sodat dit op 'n webblad sigbaar is (2), om willekeurig rond te klik op 'n webblad (1), en om oortjies (*tabs*) op 'n webwerf oop te maak (1).

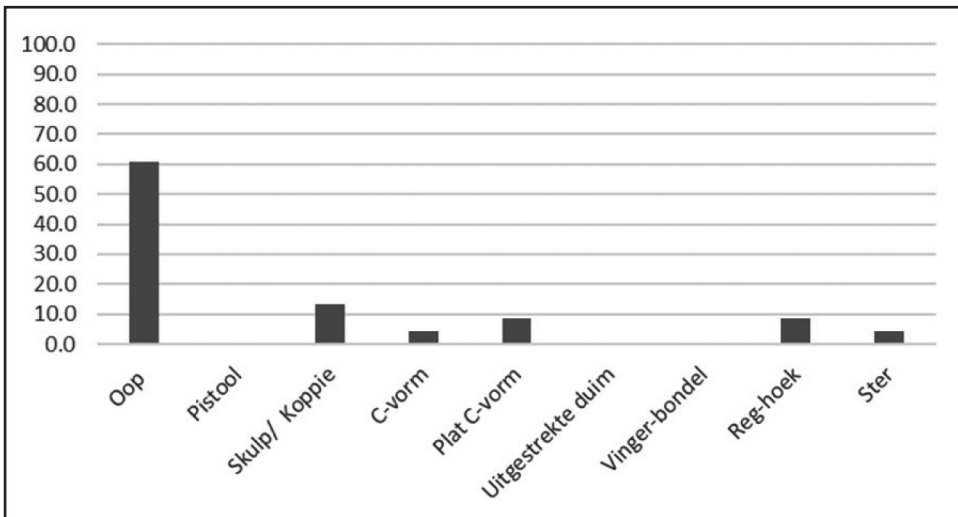
Spreker 6.1 (Figuur 9) mimiek 'n tik-aksie deur beide hande horisontaal te beweeg, en gelyktydig 'n tik-aksie uit te voer deur terselfdertyd klein op-en-af-beweginkies uit te voer wanneer hy sê: “Soos julle op die prent kan sien (.) wanneer ek in Google intik die naam van die kerk, sien julle daar is 'n foto van die kerk”.

Figuur 9: Ikoniese gebare wat 'n tik-aksie mimiek

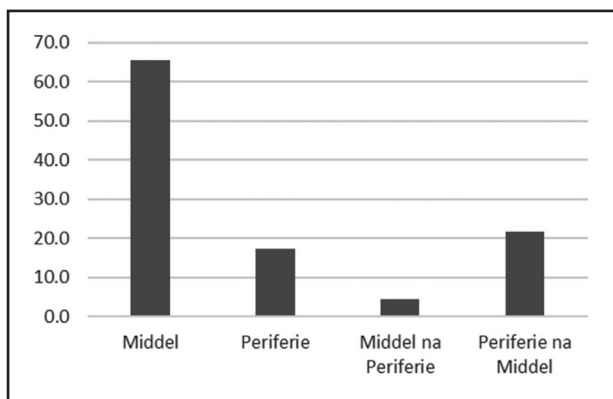
Tydens die simulاسie van voorwerpe en bewegings, het die studente 'n 69,5-% voorkeur getoon vir die gebruik van beide hande (16/23) en ongeveer 31,5% vir die regterhand. Die voorkeur vir beide hande spruit waarskynlik daaruit dat meerdimensionele objekte en/of hulle bewegings dikwels voorgestel word, en hiervoor het 'n mens beide jou hande nodig. Dit is nie duidelik waarom die linkerhand glad nie figureer binne die ikoniese subkorporus nie.

Die oop handvorm is dominant (14/23 = 60,9%), gevolg deur die skulp/koppie (3 = 13,1%), plat C-vorm (2 = 8,7%), reghoek (2 = 8,7%), C-vorm (1 = 4,3%), en die ster (1 = 4,3%). Figuur 10 hier onder gee 'n oorsig oor die frekwensies van ikoniese handvorme.

Figuur 10: Frekwensie van handvorme in die ikoniese subkorporus

Palmoriëntasie, rigting van beweging en trajek was so divers dat dit nie sinvol was om veralgemenings te maak nie. Dertien van die 23 ikoniese gebare is in die Middelruimte uitgevoer (56,5%), vier in die Periferie, een het in die Middel begin en toe in die Periferie inbeweeg, en vier het die teenoorgestelde rigting gevolg (van Periferie na Middel).

Figuur 11: Frekwensie van plasing in die gebareveld in die ikoniese subkorpus

Metaforiese gebare

'n Totaal van 100 metaforiese gebare is geïdentifiseer. Vanuit 'n kognitief semantiese perspektief is die fokus van metaforiese gebare in die TGK op webwerwe, kerke en kommunikasie as teikendomeine gerig. Dit is nie verbasend in die lig van die voorgeskrewe tema (die evaluering van kerke se webwerwe) nie. Alhoewel die studente op 'n verskeidenheid brondomeine gesteun het vir metaforiese betekenis, het 'n paar brondomeine 'n aantal kere gefigureer. Hier onder gee ek 'n aanduiding van die mees voorkomende brondomeine, hoe hulle in terme van beweging voorgestel is, en wat hulle metafories voorgestel het (teikendomeine).

- Brondomein: 'n roterende masjien (gesimuleer deur 'n spiraalbeweging met een of beide hande – oop of met reguit wysvingers); teikendomein: die deurlees van 'n webblad, van bo na onder (8);
- Brondomein: 'n houër (aangedui deur die buitelyne van 'n denkbeeldige sirkel met oop of skulpvormige hande te trek); teikendomein: 'n webblad (5);
- Brondomein: die menslike hart (aangedui deur 'n oop hand op of naby die bors te hou); teikendomein: die kerk as instelling of die webwerf van die plaaslike kerk (7); Spreker 17.2 (figuur 12) beweeg byvoorbeeld 'n skulpvormige regterhand nader aan haar bors (waar haar hart as die setel van haar geloof en haar kerk is) wanneer sy sê: “Ons het bevind dat op hierdie blad in 'n webwerf die meeste webwerwe 'n manier gevind het om te verseker dat die besoekers aanhou terugkom.”

Figuur 12: *Metaforiese gebaar waartydens 'n skulpvormige hand in die rigting van die bors beweeg (die brondomein is die menslike hart en die teikendomein is die kerk)*

- Brondomein: om inhoud al langs 'n horisontale pad (reguit of geboë) met beide hande van die middel af na die ekstreme periferieë te “strooi”; teikendomein: verspreiding van die Evangelie of van 'n bepaalde boodskap (11);
- Brondomein: leë hande (oop hand met palm na bo; dikwels gekombineer met skouers wat opgetrek word); teikendomein: om nie te weet nie, nie te handel nie, iets nie te vind nie, of om 'n taak eenvoudig te vind (m.a.w. sonder moeite te kan uitvoer) (10); Spreker 7.2 gebruik die oop-hand-palm-opwaarts-gebaar 'n paar keer saam met die optrek van sy skouers. In Figuur 13 gebruik hy hierdie gebaar om te verwys na sy pa se vrugtelose poging om bepaalde inligting op 'n sekere webwerf te vind, terwyl hy sê: “en hy het omtrent 'n halfuur daaraan spandeer om op die webwerf rond te soek na die dienstye, maar kon dit nie vind nie.”

Figuur 13: *Die oop-hand-palm-na-bo-gebaar saam met die optrek van die skouers om metafories 'n vrugtelose soektog aan te dui.*

- Brondomein: ’n reghoekige handvorm – palm vertikaal en vingers horisontaal; teikendomein: aanduiding van ’n spesifieke hoeveelheid/aantal (5). ’n Voorbeeld is Spreker 4.1 (Figuur 14) wat sy linkerhand effe oplig, met vingers diagonaal en palm vertikaal, terwyl hy sê: “u::h (...) ons het eerste na Hillsong Wonderboom gekyk, wat in die geheel die hoogste punte van al die webwerwe gekyk het”.

Figuur 14: Die gebruik van ’n reghoekige handvorm (hier diagonaal geposisioneer) om ’n bepaalde kwantiteit (hoog of laag) aan te dui.

- Brondomein: ’n uitgestrekte horisontale ruimte, gewoonlik aangedui vanaf die Middel-Middel na regs in ’n reguit of geboë trajek (5); teikendomein: ’n ongespesifiseerde hoeveelheid. Spreker 10.1 (Figuur 15) sprei haar hande uit van die Middel af uitwaarts (twee maal), terwyl sy sê: “So as jy ’n webwerf het wat die jeug eerste vang, sal lede van die jeug ’n vriend saambring, die vriend sal nog ’n vriend saambring, en so vermeerder die aantal nuwe lede van die kerk”.

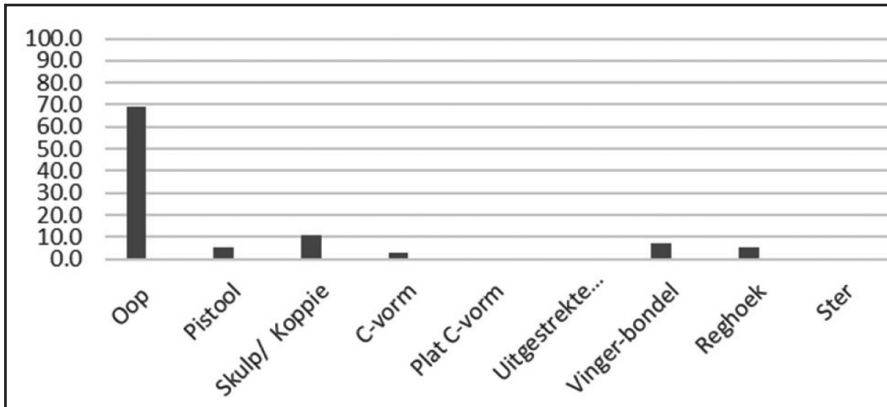
Figuur 15: Beide oop hande word uitgesprei van die Middel af uitwaarts om ’n vermeerdering van nuwe lede aan te dui.

- Brondomein: ’n houer (gesimuleer deur ’n sirkel of U-vormige beweging met beide hande te trek); teikendomein: ’n abstrakte linguistiese konsep soos ’n aanbieding, konklusie, bespreking, skedule of styl (5);
- Brondomein: ’n roterende masjien (gesimuleer deur ’n rollende beweging met een hand of beide hande afwisselend, met oop hande of uitgestrekte voorvingers); teikendomein: kommunikasie (4). ’n Voorbeeld is Spreker 3.3 (Figuur 16), wat beide oop hande gebruik in ’n voorwaartse rotasie binne die Middelruimte, terwyl hy sê: “maar soos julle kan sien, het ek daarvoor [die webwerf] ’n redelike hoë punt gegee omdat dit met die mense gekommunikeer het”.

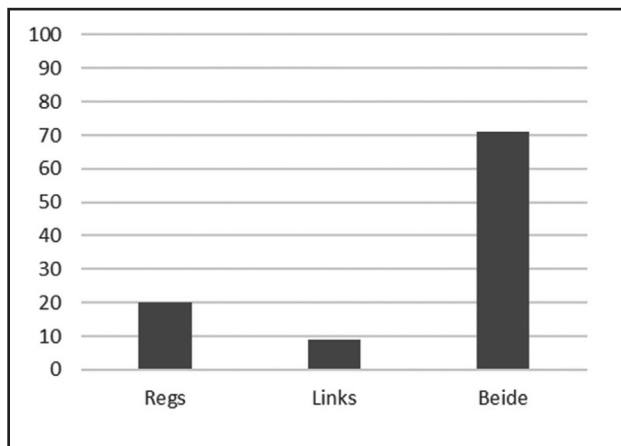
Die oop handvorm het ook in metaforiese gebare gedomineer (69%), gevolg deur die skulp/koppie (11%), vingerbondel (7%), pistool (5%), reghoek (5%), en C-vorm (3%). Vir 71% van die gebare is beide hande gebruik, terwyl 20% met die regterhand gevorm is en 9% met die linkerhand. Drie-en-sestig persent van die gebare is in die Middelruimte uitgevoer, 20% in die Periferie, en in 17% van die gevalle het dit in die Middel begin, en dan na die Periferie of Ekstreme Periferie beweeg. Figure 17, 18 en 19 gee onderskeidelik ’n oorsig oor die frekwensie waarin bepaalde handvorms voorkom, die “handigheid” by metaforiese gebare in die korpus, en die voorkeurposisie in die gebareruimte:

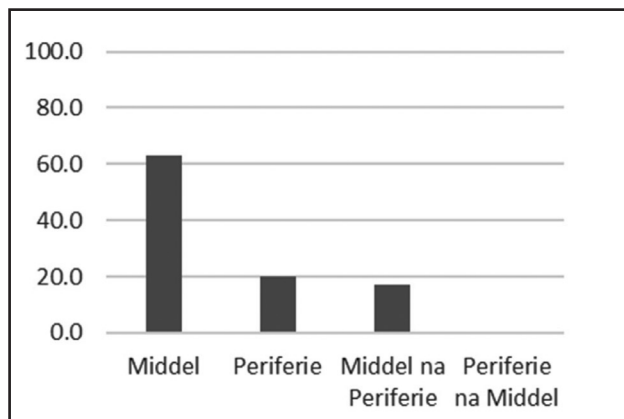
Figuur 16: ’n Rotasiegebaar met beide hande blyk ’n generiese handeling te wees, waarvan die kernbetekenis “chronologiese voortgang” is, soos die aflaai van materiaal op ’n webwerf en kommunikasie.

Figuur 17: Frekwensie van handvorme in die metaforiese subkorpus

Figuur 18: Frekwensie van "handigheid" in die metaforiese subkorpus

Figuur 19: Frekwensie van plasing in die gebaareruimte by metafore

3.3 *Bespreking*

Formele aspekte van die gebare in die TGK word samevattend in Tabel 1 opgesom.

TABEL 1: Formele kenmerke van die drie hooftipes gebare in die TGK, en hulle frekwensies uitgedruk as persentasies

	Handigheid %		Posisie in gebareveld %				Handvorm %								
	Links of Regs	Beide	Middel	Periferie	Middel na Periferie	Periferie na Middel	Oop	Pistool	Skulp/Koppie	C-vorm	Plat C-vorm	Uitgestrekte duim	Vingerbondel	Reghoek	Ster
Deikties	94.8	5.2	38.0	62.0			69.8	8.3	10.4		4.2	4.2	3.1		
Ikonies	31.5	69.5	65.5	17.4	4.4	21.7	60.9		13.1	4.3	5.7			8.7	4.3
Metafories	29.0	71.0	63.0	20.0	17.0		69.0	5.0	11.0	3.0			7.0	5.0	

Tabel 1 vertoon dat beide hande gebruik word om meer as twee derdes van die ikoniese en metaforiese gebare te vorm, terwyl deiktiese gebare ongeveer sonder uitsondering met slegs een hand uitgevoer word. Dit is nie verrassend nie, aangesien deiktiese gebare 'n aanwysingsfunksie het waarvoor slegs een hand nodig is, terwyl ikoniese en metaforiese gebare 'n representatiewe funksie het, wat ten beste met beide hande uitgevoer word.

Die bevindinge rakende die gebareveld strook grootliks met bevindinge in die literatuur. McNeill (1992:86-87) beweer byvoorbeeld dat ikoniese en metaforiese gebare in die Middelruimte uitgevoer word, en deiktiese gebare tot in die Periferie strek. Alhoewel McNeill (1992) se aanspraak grootliks deur die studentedata ondersteun word, kom slegs 62% van die deiktiese gebare in die TGK in die Periferie voor, en tussen 63% en 65% van die metaforiese en ikoniese gebare kom in die Middelruimte voor. Die studentedata bring ook 'n addisionele dimensie na vore, naamlik dat sowel ikoniese as metaforiese gebare soms die grens tussen Middel en Periferie oorstek. In die geval van ikoniese gebare is dit waar vir 25% van die voorkomste, en in die geval van metaforiese gebare vir 17%. Wanneer die grens oorgesteek word, is metaforiese gebare geneig om van die Middel na die Periferie te beweeg, terwyl die omgekeerde waar is vir ikoniese gebare. McNeill (1992:87) se aanspraak dat “[m]etaphorics congregate below in the lower center space” is nie deur die TGK ondersteun nie. In die studenteaanbiedings kom 'n derde van die metaforiese gebare in die Middel-Middel voor, en die oorblywende twee derdes is versprei oor verskillende dele van die Middel: Boonste Middel, Onderste Middel en Regterkantste Middel.

'n Onverwagte bevinding was dat die voorkeurhandvorm vir 63% van die deiktiese gebare, die oop hand is, terwyl die pistoolhandvorm (wat stereotipies met aanwysing geassosieer word) slegs in 8,3% van die deiktiese gevalle voorgekom het. Dit is verblydend, aangesien die aanwysing met 'n uitgestrekte voorvinger in die rigting van die gehoor in die adviesliteratuur as aggressief beskou word (Belknap 2015; Murphy, 2015). Wat die C-vorm en sy variante betref, is dit nie volkome verrassend dat dit in 14% van die ikoniese gebare voorgekom het nie, om onder andere 'n logo, skakel, balk, oortjie (*tab*) of e-posadres voor te stel. 'n Ander handvorm wat prominent figureer, is die skulp of vlak koppie, wat in meer as 10% van al drie hoofgebarekategorieë voorkom. Deur hierdie handvorm vir metaforiese gebare te gebruik is veral betekenisvol waar die *HOUER*-metafoor deel uitmaak van die brondomein se betekenis.

4. Slotsom en toepassing

Slegs 8,8% van die studente was vir ongeveer die helfte (48%) van die totale aantal gebare in die TGK verantwoordelik, en hierdie 8,8% is versprei oor bevolkingsgroepe. Dus het slegs 'n klein persentasie van die studente gereeld gebare gebruik, ongeag die moedertaal en kulturele agtergrond. Verder was studente minder geneig om gebare te gebruik wanneer hulle lees, byvoorbeeld van 'n selfoonskerm of indekskaarte. Dit mag daarop dui dat om direk uit die geheue te praat, 'n groter kognitiewe lading plaas as wanneer 'n mens lees. Die vashou van indekskaarte het egter ook waarskynlik 'n invloed op die uitvoer van gebare. Daaruit kan afgelei word dat die addisionele modaliteit die spreker help om betekenis te skep. Hierdie afleiding strook met die bevindinge van navorsingstudies wat Novack en Goldin-Meadow (2017:385) aanhaal. Volgens hierdie outeurs (*ibid.*) het die genoemde studies bewys dat “Gesturing while explaining a concept reduces a speaker’s cognitive load”.

Daar is nie 'n verhouding gevind tussen die aantal of aard van die gebare en die aanbiedingskwaliteit (punte behaal vir die aanbiedings) nie. Die groepe waarvan minder as 10% van die sprekers vir ongeveer die helfte van die gebare verantwoordelik was, het nie noodwendig hoër punte behaal as dié groepe waarvan die meeste lede nie dikwels gebare gebruik het nie. Dit is 'n kwessie wat beslis verdere ondersoek regverdig, byvoorbeeld deur retrospektiewe onderhoude met die sprekers te voer wat heelwat gebare gebruik het, en te probeer vasstel watter rol dit volgens hulle in hulle aanbiedings speel.

Die feit dat “TED talks”, waarin sprekers volop gebare gebruik, besonder gewild (“viral”) (Murphy, 2015) is, kan moontlik verduidelik word aan die hand van die aard en doel van sulke praatjies, naamlik om die gehoor te oorreed van 'n bepaalde standpunt en eintlik 'n verhoogvertoning op te voer. Soos wat in talle handleidings beweer word, doen vinnig opeenvolgende slagbewegings afbreuk aan die gehalte van die aanbiedings, eerder as om die effek te verhoog. Insgelyks doen terugwaartse gebare (soos om met 'n uitgestrekte duim na die projeksieskerm te wys) ook afbreuk aan die gehalte van die aanbieding, aangesien die gesig van die spreker gedeeltelik verberg is, en die spraak onduidelik is.

Uit die navorsing is dit duidelik dat die riglyne oor die gebruik van handgebare oor die algemeen grootliks deur oorlewering voortbestaan en dat sowel gebruikers van gebare as hulle gehore grootliks intuïtief hiermee omgaan. Studente wat mondelinge aanbiedings as deel van mediageletterdhedskurrikula moet doen om hulle voor te berei vir beroepe waar inligting op 'n gereelde basis oudiovisueel oorgedra word, behoort baat te vind by 'n stel riglyne wat gedeeltelik op die akademiese literatuur gebaseer is, maar ook 'n empiriese basis het. Kommunikasiehandleidings wat vir hierdie studente geskryf word, kan moontlik die volgende insluit in afdelings oor akademiese en professionele redevoering:

1. Gebruikers behoort daarvan bewus gemaak te word dat die verwagtinge van die gehoor en die aard van die aanbieding 'n rol speel in die keuse van gebare. 'n Aanbieding met kommersiële oogmerke is tipies daarop gerig om die gehoor te oorreed om 'n bepaalde keuse uit te oefen, terwyl 'n akademiese aanbieding die gehoor wil oortuig van die spreker se kennis van die onderwerp en die geloofwaardigheid van die navorsing.
2. Handleidings oor die gebruik van lyftaal behoort te beklemtoon dat handgebare by voorkeur in 'n duidelike verhouding met die gepaardgaande spraak moet staan.
3. Daar kan bygevoeg word dat gebare verkieslik outentiek moet wees, en nie voorkom asof dit ingeoefen is nie. Sommige sprekers gebruik natuurlikerwys meer gebare as ander.

4. Hierbenewens is dit belangrik om by te voeg dat 'n spreker geheuekaarte, 'n tablet of 'n selfoon byderhand kan hou, maar dat dit die spreker se keuse van gebare sal beperk tot betekenislose slagbewegings. Indien beide hande vry is, moet die spreker egter daarteen waak om in sakke te vrotel, kledingstukke reg te trek of aan die hare te vat.
5. Gebruikers van handleidings mag 'n vereenvoudigde tipologie van gebare waardevol vind om krities te besin oor hulle eie gebruik van gebare. Dit sou beoordelaars van mondelinge aanbiedings positief kon beïnvloed in hulle evaluering van aanbiedings:
  - a. *Gebare wat hand aan hand gaan met spraakritme (slaggebare)* – waarvoor 'n verskeidenheid handvorme gebruik kan word. Hulle moet egter gemaak word teen die oorgebruik van slagbewegings, aangesien dit die gehoor se aandag kan aftrek, eerder as om die inhoud van die verbale boodskap te komplementeer.
  - b. *Gebare wat entiteite aanwys, konkreet of abstrak (deiktiese gebare), gewoonlik deur aanwysing met die hand of voorvinger (deiktiese gebare)*. Gebruikers moet daarvan bewus gemaak word dat aanwysing met die indeksvinger met omsigtigheid gedoen moet word en dat daar verkieslik nie direk na die gehoor gewys moet word nie, aangesien dit as onhoflik en dreigend geïnterpreteer kan word.
  - c. *Gebare wat entiteite beskryf of hulle verteenwoordig, (ikoniese en metaforiese gebare)*. Die gebruikers van handleidings moet daarvan bewus gemaak word dat sowel handvorme as trajekte en rigting van beweging grootliks sal afhang van die tema/genre van die aanbieding, hoe sprekers die konsep verstaan waaroor hulle praat, en selfs die taalkeuses wat hulle maak.
  - d. *Gekonvensionaliseerde gebare wat alledaagse kulturele kennis, gevoelens of houdings uitdruk, en wat aan alle sprekers van 'n bepaalde spraakgemeenskap bekend is (embleme)*. Hier kan 'n aantal goed gekose voorbeelde gebruik word, met verwysings na universele bronne oor emblematiese gebare.
  - e. *Gebare wat diskoerse struktureer (diskoersgebare)*. Hierdie gebare kan funksioneel wees, byvoorbeeld wanneer getalle visueel voorgestel word, hoofpunte opgenoem word, of wanneer opponerende of komplementêre gedagtes uitgedruk word.
6. Alhoewel die benutting van die gebareveld meer buigsaam is as wat in die teoretiese literatuur gesuggereer word, mag dit vir sprekers en beoordelaars nuttig wees om kennis te neem van wat empiriese navorsing bevind het in verband met voorkeurreuimtes vir bepaalde gebaretipes.

Ten slotte word voorgestel dat lyntekeninge, foto's en videogrepe van gebare in handleidings ingesluit word. Op hierdie manier word die gebruiker bewus gemaak van die unieke eienskappe van verskillende modusse van betekenisgeving: Waar teks meer effektief is om opeenvolgende stappe te beskryf, is lyntekeninge (vergesel van pyle) baie nuttig om die trajek en rigting van beweging aan te dui. Foto's of lyntekeninge kan ook baie effektief wees om handvorm en die oriëntasie van die palm en vingers in die gespreksruimte duidelik te maak. Sonder illustrasies vereis laasgenoemde uitgebreide verbale verduideliking, wat in elk geval nie voldoende is om 'n mentale beeld van die betrokke gebaar te vorm nie.

ERKENNINGS

Ek bedank graag die volgende persone vir hulle bydraes:

- André du Plessis (senior videograaf) vir sy leiding rondom die gebruik van die sagtewareprogram Subtitle Edit, fotografie en redigering van die verskillende handvorme, en anonimisering van die videorepe.
- Wyle Linda Alston (dosent), vir reëlings rondom die oudiovisuele aanbiedings asook haar hulp met die datainsameling.
- Sannah Gomba (departementele administrateur) wat as fotografiese model gedien het vir handvorme in die TGK.

BIBLIOGRAFIE

- Beattie, G. 2003. *Visible thought: The new psychology of body language*. London: Routledge.
- Becker, D & Becker, PB. 1994. *Powerful Presentation Skills*. New York: Irwin Professional Publishing.
- Belknap, L. 2015. What to do with your hands during presentations. <https://www.ethos3.com/2015/11/what-to-do-with-your-hands-during-presentations/> [19 Mei 2018].
- Bezemer, JM & Kress, G. 2008. Writing in multimodal texts: A social semiotic account of writing for learning. *Written Communication*, 25(2):66-195.
- Binsbergen, P. 2016. The response of art education to the challenges of a multimodal world. Ongepubliseerde doktorsproefskrif, Universiteit van Pretoria.
- Canagarajah, S. 2011. Codemeshing in academic writing: Identifying teachable strategies in translanguaging. *The Modern Language Journal*, 95(3):401-417.
- Cienki, A. 2008. Why study metaphor and gesture? In Cienki & Müller (eds). *Metaphor and gesture*. Amsterdam: John Benjamins.
- Cienki, A & Müller, C (eds). 2008. *Metaphor and gesture*. Amsterdam: John Benjamins.
- De Ridder, JP. 2007. Postcards from the mind. The relationship between speech imagistic gesture, and thought. *Gesture*, 7(1):2007:21-38.
- Efron, D. 1972 (1941). *Gesture, race and culture*. The Hague: Mouton.
- Ekman, P & Friesen, W. 1969. The repertoire of nonverbal behaviour. *Semiotica*, 11:49-98.
- Fricke, E. 2013. Towards a unified grammar of gesture and speech: A multimodal approach. In Müller, Cienki, Fricke, Ladewig, McNeill & Tessorf (eds). *Body-Language-Communication: An International Handbook on Multimodality in Human Interaction*. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton.
- Garcia, O & Li, W. 2014. *Translanguaging, Language, Bilingualism and Education*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Garcia, O. 2009. Education, multilingualism and translanguaging in the 21st century. In Skutnabb-Kangas, Phillipson, Mohanty & Pand (eds). *Social justice through multilingual education*. Bristol: Multilingual Matters.
- Holler, J. & Beattie, G. 2002. A micro-analytic investigation of how iconic gestures and speech represent core semantic features in talk. *Semiotica*, 142-1/4:31-69.
- Kendon, A. 1980. Gesticulation and speech: Two aspects of the process of utterance. In Key (ed.). *The relationship of verbal and non-verbal communication*. The Hague: Mouton.
- Kendon, A. 2004. *Gesture. Visible action as utterance*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kita, S & Özyürek, A. 2003. What does cross-linguistic variation in semantic coordination of speech and gesture reveal? Evidence for an interface representation of spatial thinking and speaking. *Journal of Memory and Language*, 48:16-32.
- Kress, G. 2003. *Literacy in the new media age*. London: Routledge.
- Kress, G. 2010. *Multimodality, as social semiotic approach to contemporary communication*. New York: Routledge.
- Kress, G & Van Leeuwen, T. 1996. *Reading images: The grammar of visual design*. London: Routledge.

- Kress, G & Van Leeuwen, T. 2001. *Multimodal discourse: The modes and media of contemporary communication*. London: Hodder Arnold.
- Ladewig, SH. 2011. Putting the cyclic gesture on a cognitive basis. *CogniTextes* 6. <https://journals.openedition.org/cognitextes/406> [12 Junie 2020].
- Mazak, CM. 2017. Introduction: theorizing translanguaging practices in higher education. In Mazak & Carroll (eds). *Beyond Monolingual Ideologies. Translanguaging in Higher Education*, Bristol: Multilingual Matters.
- Mazak, CM & Carroll, KS. (eds). 2017. *Translanguaging in higher education. Beyond monolingual ideologies*. Bristol: Multilingual Matters.
- McNeill, D. 1992. *Hand and mind: What gestures reveal about thought*. Chicago: University of Chicago Press.
- Mittelberg, I. 2008. Peircean semiotics meets conceptual metaphor. Iconic modes. In Cienki & Müller (eds). *Metaphor and gesture*. Amsterdam: John Benjamins.
- Müller, C. 1998. *Redebegleitende Gesten. Kulturgeschichte – Theorie – Sprachvergleich*, Berlin: Berlin Verlag.
- Müller, C. 2004. Forms and uses of the Palm Up Open Hand: A case of a gesture family? In The semantics and pragmatics of everyday gestures. Verrigtinge van die Berlynse Konferensie, April 1998. Berlyn: Weidler.
- Müller, C, Cienki, A, Fricke, E, Ladewig, SH, McNeill, D & Tessendorf, S. (eds). 2013. *Body-Language-Communication: An International Handbook on Multimodality in Human Interaction*. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton.
- Müller, C, Bressemer, J & Ladewig, SH. 2013. Towards a grammar of gesture – a form based view. In Müller, Cienki, Fricke, Ladewig, McNeill & Tessendorf (eds). *Body-Language-Communication: An International Handbook on Multimodality in Human Interaction*. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton.
- Murphy, PA. 2015. Hand gestures say a lot about your intelligence. Business Insider South Africa. <http://www.businessinsider.com/hand-gestures-say-a-lot-about-your-intelligence-2015-7?IR=T>. [18 Mei 2018]
- Olivier, JAK. 2018. Multimodaling and multilanguaging: charting student (open) access and (communal) success through multiliteracies. Intreerede, Fakulteit Opvoedkunde, Noordwes-Universiteit.
- Roth, W-M. 2001. Gestures: Their role in teaching and learning. *Review of Educational Research*, 71(3):365-392.
- Tenjes, S. 2001. Gestures as pre-positions in talk. *TRAMES* 4:302-320.
- Van der Laaken, M & Van der Laaken, B. 2007. *Presentation techniques*. Bussum: Coutinho Uitgewers.
- Waters, RD & Tindall, NTJ. 2010. Marketing churches on the Internet: an analysis of the dialogic potential of Christian web sites. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, 15:369-380.